

Dokážu
Objevím
Myslím
Konám

Klíč od brán **Y** poznání

Preventivní program

**ZŠ V Domcích Trutnov
2019/20**

**Mgr. Jana Matěnová
metodik prevence
Mgr. Eva Junová
speciální pedagog**

Preventivní program

1. Úvod

Základní škola V Domcích má za sebou třicetiosmiletou tradici. Je spádovou školou pro sídliště Šestidomí a okolí. Žáci dojíždí ze Starých Buků, Svobody nad Úpou, Žaclěře, Radvanic, Chvalče, Starého Rokytníku a okolních vesnic. Školu navštěvuje 429 žáků, z toho 208 žáků na prvním stupni a 221 žáků na druhém stupni.

Třídy se liší svým zaměřením. Ve třídách jsou skupiny sportovců (fotbalisté, hráči golfru, mažoretky) a skupiny s rozšířenou výukou jazyků (německý, anglický a francouzský). Ve Školní družině pracuje pět oddělení.

Školu navštěvují i cizinci, kteří se českému jazyku teprve učí. Máme tedy programy pro děti nadané, sportovně založené i pro žáky se specifickými vzdělávacími potřebami. Organizace výuky zohledňuje mnoho kritérií s odborným i finančním zabezpečením.

2. Evaluace Minimálního preventivního programu školního roku 2018/2019

Hlavní cíle byly splněny v těchto bodech:

Práce školního speciálního pedagoga na naší škole je velmi přínosná, pomáhá při individuální práci s jednotlivci i se třídou na obou stupních. Konzultace probíhají i pro rodiče a učitele. Nebojí se tolik přiznat si, že není vše v jejich třídě v pořádku. Řešíme projevy rizikového chování týmově a píšeme zápisy, které se stávají podkladem pro další řešení, spolupráci s odbornými pracovníky mimo školu a v jednání s rodiči.

Setkání s pracovníky PPP, SPC ke společné konzultaci k individuálním vzdělávacím plánům žáků se speciálními vzdělávacími potřebami byla věcná a vedla k zavedení podpůrných a vyrovnávacích opatření.

Výchovná komise byla svolávána čtyřikrát na II. stupni na podnět třídních učitelů, výchovného poradce, metodika prevence nebo ředitelky školy. Učitelé kladně hodnotili přizvání žáka společně s rodiči. Žáci vykazovali zlepšení chování a většinou byla navázána lepší spolupráce s rodinou. Proběhla i spolupráce s kurátorem z OSPODu.

Pokračujeme v zavedeném režimu **individuální výuky žáků**, kteří nezvládají výuku a jsou odvedeni k samostatné výuce pod dohledem pedagogického pracovníka.

Žákům s podpůrným opatřením je přidělen **asistent pedagoga**. Jejich práce je velmi přínosná. Pro tyto žáky je připravena **Pedagogická intervence** formou doučování, probíhá jednou týdně.

Ve **Školní družině** je dlouhodobě plně obsazeno pět oddělení. Jsou organizovány pravidelné akce spojené s workshopy pro žáky naší školy i jejich rodiče. Školní družinu využívají žáci v době polední pauzy, nad kterými je na žádost rodičů vykonáván dohled.

Proběhl poznávací **zahraniční zájezd** do Anglie a adventní zájezd do Vídně.

Školní poradenské pracoviště pokračuje v prevenci mapováním třídních kolektivů, preventivním působením ve třídách. Spolupracuje s učiteli a rodiči. Úspěšně pokračovala logopedická a reedukační péče.

Metodik prevence a výchovný poradce se zapojili v rámci prevence do vzdělávání, které probíhalo v průběhu roku i bude navazovat v dalším školním roce.

Ve třídách proběhly preventivní aktivity dle doporučeného schématu. Škola spolupracovala s PPP Trutnov, na projektech SZŠ a VOŠ Trutnov, SPŠ Trutnov a ČLA Trutnov.

Žáci druhého stupně se zúčastnili exkurze do vodní elektrárny Hučák a hvězdárny v Hradci Králové. Dále se naši žáci účastní pravidelných besed v přírodovědné oblasti, zásad slušného chování, projektu Proměny a první stupeň i plavání.

Během školního roku na naší škole pracoval **lektor** z oblasti psychologie a úzce spolupracoval s třídními učiteli na aktuálních problémech ve třídě. V každé třídě napomáhal na dvouhodinové práci zejména na vztazích mezi žáky.

Žáci devátých ročníků se pravidelně účastnili akcí spojených s volbou povolání.

Žáci druhého stupně byli zapojeni do celorepublikové soutěže Eurorebus.

Žáci prvního i druhého stupně se pravidelně účastnili besed v rámci projektu **Výchova pozitivním vzorem.**

Ve spolupráci se složkami Integrovaného záchranného systému proběhl **Den bezpečnosti** pro I. stupeň.

Ve škole pracuje **školní speciální pedagog**, který má v péči žáky se speciálními vzdělávacími potřebami a třídami.

Škola se zapojila do celorepublikových aktivit **Dětský čin roku, Česko zpívá koledy.** Setkání pro veřejnost Vánoce na kopci neproběhlo z technických důvodů. Dále se škola zapojila do charitativních akcí **Útuláček a Tříkrálová sbírka.** Žáci se setkávají s hendikepovanými občany.

V druhém pololetí proběhly na I. i II. stupni **odborné besedy** o hospodářském využití skotu, bezpečí na internetu a poruchy příjmu potravy.

Škola je dlouhodobě zapojena v projektu **Zdravá škola.** Na prvním stupni proběhl projekt Zdravé svačinky.

Škola financuje provoz **Školního informačního kanálu** pro žáky. Obrazovka je umístěna na chodbě spojující I. a II. stupeň.

Žáci naší školy se pravidelně účastnili kulturních a sportovních akcí.

Žáci 6. a 8. ročníku se zúčastnili pravidelného cyklisticko-turistického kurzu na Máchově jezeře a žáci 7. ročníku lyžařského kurzu.

Během školního roku proběhl dvakrát **sběr papíru a kaštanů.**

Škola je zapojena do projektu potravinová pomoc dětem ve vážné sociální nouzi.

V týmové práci metodika prevence, výchovného poradce a speciálního pedagoga jsou zaznamenávány v **sešitu PREVENCE** všechny řešené případy rizikového chování ve škole. Nejčastěji řešíme problémy násilného chování žáků, vyhrožování, krádeže, nejasné absence a nevhodné používání mobilu. Kvalitativní a kvantitativní analýzou jsme došli k výsledkům, že se agresivita projevuje již u dětí na prvním stupni.

Pokračovala užší spolupráce s pracovníky OSPOD a pracovníky PPP.

3. Hlavní cíle PP

Hlavním cílem programu je věnovat pozornost všestrannému rozvoji osobnosti všech žáků školy, zvýšenou péčí směřovat dětem s problémovým vývojem a rizikovým chováním, přispívat k rozvoji zdravého životního stylu, zaměřit se na primární prevenci žáků již od nižšího stupně, předcházet sociálně patologickým jevům, rozvíjet pozitivní vnímání okolí a sebe sama, utvářet vlastní osobnostní profil u žáků, a tím zlepšit klima školy.

4. Prevence

1. zaměření školy na environmentální výchovu žáků – pitný režim (pitka na chodbách), sběr druhotných surovin
2. pokračovat v přednáškách o patologických jevech, sexu a výchově k rodičovství na I. a II. stupni
3. diagnostikovat klima tříd a případně následně pracovat se třídou
4. organizovat společné kulturní a sportovní akce na I. a II. stupni
5. celoškolský projekt ke zdravému způsobu života v projektu Zdravá škola
6. pokračovat v práci výchovných komisí
7. certifikované Cambridge exam
8. poskytnout žákům prostor k vyjádření: Žákovský parlament, Schránka důvěry
9. vzdělávání pedagogů v oblasti prevence
10. práce se žakovským parlamentem
11. školní poradenské pracoviště
12. návštěva kulturních akcí ve městě
13. spolupráce s odbornými středními školami v Trutnově
14. interaktivní výstava Zážitkem k porozumění v rámci zapojení tříd do tohoto celorepublikového projektu

5. I. stupeň

5. 1. Znalostní kompetence rozvíjené v rámci osnov Člověk a jeho svět, ČJ slohový výcvik:

- žáci dokáží pojmenovat, co je zdravé prospěšné a co škodlivé
- znají činnosti denního režimu
- umí požádat o pomoc (dospělé, Policii, rychlou pomoc, hasiče...)
- znají zákony omezující kouření, alkohol, zneužívání a šíření drog
- umí rozpoznat projevy lidské nesnášenlivosti, šikany

5.2. Konkrétní úkoly:

- vést žáky k environmentálnímu chování (třídění papíru ve třídách, ukládání plastů do boxů)
- účast na projektovém dni v ZOO Dvůr Králové nad Labem
- zapojení žáků do kroužků ve škole
- sledování adaptace nových žáků a kolektivů
- exkurze: hvězdárna, knihovna
- program Normální je nekouřit
- projektové dny Zdravá škola
- třídní exkurze
- školní výlety
- kulturní akce: divadla, filmová představení, soutěže v recitaci, koncerty, výstavy
- sportovní akce: minikopaná McDonald's Cup
- ŠD: výlet, tematické akce, sportovní odpoledne, výstavky prací a výzdoba, výtvarné odpoledne
- Den k Měsíci bezpečnosti, spolupráce s Městskou policií při dopravní výchově
- Vánoce na kopci
- finanční gramotnost

6. II. stupeň

- žáci umí spolupracovat ve skupině, řeší životní situace
- znají dokumenty o lidských právech a právní ochraně dětí
- zvládají účelné modely chování v krizových situacích (šikanování, týrání, zneužívání apod.)
- umí diskutovat o rizicích zneužívání drog
- vědí, kde hledat odbornou pomoc, dokáží komunikovat se specializovanými službami

6.2. Konkrétní úkoly:

- adaptační pobyt na zformování nových třídních kolektivů v 6. třídách
- účast ve sportovních soutěžích:
 - florbal, utkání třídních kolektivů, turnaj mezi žáky
 - lyžařské kurzy 7. tříd
 - branně cyklisticko-turistické pobyty pro 6. a 8. ročník
- poznávací zájezdy
- exkurze
- Eurorebus
- Erasmus+
- Postcrossin
- účast v celorepublikových soutěžích Přírodovědný a Matematický klokan
- účast na hudebních a zábavných pořadech, návštěva divadelních představení
- předmětové soutěže: školní a oblastní kola olympiád v Ze, Aj, Nj, Fj, Čj, Fy, Dě
- besedy: besedy k volbě povolání
 - odborné přednášky
 - finanční gramotnost
 - anorexie

šikana a agrese
sexuální rizikové chování
zdravé sebevědomí

6. Volnočasové aktivity

- žáci naší školy v rámci anglického kroužku splnili certifikovanou zkoušku Cambridge exam pro 4., 5. ročník YLE Starters, pro 6., 7. ročníky YLE Movers, pro žáky 9. ročníku KEYfs úroveň A2
- podpora sportovních aktivit: fotbal, florbal, golf, mažoretky
- večerní provoz v tělocvičnách
- akce ŠD
- exkurze
- zájmové kroužky (sportovní i odborné)

8. Spolupracujeme se sportovními organizacemi:

Oddíly FC Trutnov spolupracují s naší školou, protože většina sportovců těchto oddílů jsou žáky naší školy. GC Mladé Buky výuku golfu na I. stupni. Nemesis Trutnov trénují s mažoretkami v naší tělocvičně a pro 1. a 2. třídu mohou dívky volit předmět Mažoretky.

9. Hodnocení PP

Probíhá průběžně na MS a pedagogických radách. Může být i během roku rozšířen o další aktivity, které povedou ke zlepšení výchovy ke zdraví, osobní a duševní hygieně a zvýšení pohybové aktivity žáků.

10. Vzdělávání pedagogů

Pedagogům je umožněno vzdělávání v seminářích a kurzech, které se vztahují k výuce a novým metodám práce.

11. Pro rodiče

Rozšířili jsme spolupráci a informovanost rodičů na internetových stránkách školy, možnost dotazů a návštěv školního poradenského pracoviště, dvakrát ročně rodičovské schůzky, pro rodiče žáků šestých tříd informační schůzka a devátých tříd k volbě povolání, konzultační nabídky učitelů žákům i rodičům. Zapojení rodičů do činnosti školní rady. Informovanost rodičů se zvýšila zavedením elektronické Žákovské knížky.

12. Závěr

Nejsme bezproblémovou školou, potýkáme se s rizikovým chováním žáků, které řešíme podle pokynů a dokumentů MŠMT za pomoci rodičů, Policie ČR, pracovníků PPP a Diagnostického ústavu v Hradci Králové i pracovníků Odboru sociálních věcí v Trutnově.

13. Dokumenty

Školský zákon §29

Vyhláška MŠMT č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních

Školní vzdělávací program Domky 5

Metodické doporučení k prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních, MŠMT č. j. 21291/2010-28

Metodický pokyn Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikanování mezi žáky škol a školských zařízení, č. j. 22294/2013-1

Metodický pokyn k jednotnému postupu při uvolňování a omlouvání žáků z vyučování, prevenci a postihu záškoláctví, č. j. 10194/2002-14

Národní strategie primární prevence rizikového chování dětí a mládeže na období 2013-2018 (MŠMT)

Spolupráce předškolních zařízení, škol a školských zařízení s Policií ČR při prevenci a při vyšetřování kriminality dětí a mládeže a kriminality na dětech a mládeži páchané – MŠMT Čj.: 25 884/2003-24

Vybrané termíny v primární prevenci

Řád školy ZŠ V Domicích Trutnov

<http://www.msmt.cz/dokumenty/vyhlaska-c-72-2005-sb-1>

MP MŠMT k prevenci sociálně patologických jevů u dětí a mládeže, č. j.: 14514/2000-51

Dlouhodobý program zlepšování zdravotního stavu obyvatel České republiky Zdraví pro všechny v 21. století

MP MŠMT k prevenci a řešení šikanování mezi žáky škol a školských zařízení č. j. : 28 275/2000-22

Metodický pokyn k jednotnému postupu při uvolňování a omlouvání žáků z vyučování, prevenci a postihu záškoláctví, č. j.: 10 194/2002-14

Školní preventivní program pro MŠ a ZŠ a školská zařízení MŠMT ČR, odbor pro mládež, Praha 2001

Pravidla pro rodiče a děti k bezpečnějšímu užívání Internetu, č. j. 11 691/2004-24

Národní strategii PPRCH dětí a mládeže na období 2019-2027

Akční plán realizace Národní strategie PPRCH dětí a mládeže na období 2019-2021

Koncepci školské PPRCH dětí a mládeže KHK na období 2019-2024

14. Přílohy:

Plán školní preventivní strategie

Cíle školní preventivní strategie

Hlavním cílem tohoto programu, ŠVP a všech pedagogů a pracovníků školy je výchova žáků ke zdravému životnímu stylu, k rozvoji a podpoře sociálních kompetencí a následná spolupráce s institucemi, které nám mohou být nápomocny.

Dalším cílem programu je pokračování a rozšiřování procesu, který povede k větší odolnosti žáků vůči sociálně - patologickým jevům. Žáci by měli dostat dostatek objektivních informací, které jim umožní s těmito jevy se vyrovnat a ještě lépe se jich vyvarovat.

Jevy, kterými se škola a společnost zabývá, jsou: různé formy násilnického chování (šikana, vandalismus), záškoláctví, patologické hráčství, xenofobie, rasismus, kouření a užívání drog, patologické jednání vůči sobě samému i ostatním.

Škola se nutně musí věnovat žákům, kteří se s těmito jevy setkávají, nebo se stali jejich součástí, ale musí také věnovat prostor vzdělávání pedagogů v oblasti prevence sociálně patologických jevů – jedná se hlavně o vyučující předmětu Výchovy k občanství a vyučující 1. stupně. Vzdělávání si v této oblasti musí doplňovat i všichni pracovníci školního poradenského pracoviště.

Střednědobé cíle

Na naší škole působí od roku 2003 speciální pedagog, který pracuje s dětmi, které potřebují reedukaci poruch učení, a věnuje se žákům s poruchami chování. S dětmi pracují jednak individuálně a jednak i v menších terapeutických skupinách, kde si děti mají možnost ověřit své možnosti a postavení ve skupině, probrat i případné patologické chování a snažit se nalézt cestu, která povede k lepšímu zapojení dítěte do života rodiny i školy. Do skupin jsou zapojováni nejen žáci s problémy s chováním vůči okolí, ale i žáci, kteří mají nevyvážený postoj vůči sobě samým.

Speciální pedagog i může pracovat se žáky školy i v době vyučování, podle potřeb dětí a vyučujících.

Samozřejmostí je spolupráce všech členů školního poradenského pracoviště a potažmo všech učitelů.

Krátkodobé cíle

Žáci ze speciálními vzdělávacími potřebami mají svou pozici zhoršenou ještě často velmi znevýhodněným sociálním prostředím, ze kterého pocházejí, a je potřebné do péče o ně zapojit rodiče a často také specializovaná pracoviště - PPP, RIAPS, SVP, ...

Nejčastějším problémem, který naše škola řeší je kouření žáků. Je řešen i ve spolupráci s rodiči, kteří jej ovšem velmi často bagatelizují a nevěnují mu patřičnou pozornost.

A dalším problémem je vzájemná komunikace mezi spolužáky, drobné ataky slovní i nevhodné tělesné kontakty. Tyto spory je třeba řešit v zárodku a zabránit rozvoji šikany v kolektivu. Tady hraje velkou roli dobrá pozorovací schopnost učitelů a následné empatické řešení problému.

Ve spolupráci se správou školy se často řeší ničení vybavení školy – nutná je důsledná kontrola a vymáhání finanční náhrady po žácích – rodičích žáků, kteří se na úmyslném ničení podíleli.

Máme již zkušenosti s prací s žáky z minoritního prostředí – romská menšina.

Všem učitelům jsou k dispozici i členové školního poradenského pracoviště a vedení školy.

Ve škole je tento školní rok pracovník, který má na starost bezpečnost u vchodu do školy. Má přehled o návštěvách, dění u vchodu a tím se eliminuje i volný vstup cizích lidí do školy.

Preventivní tým školy

Na naší škole je preventivní tým tvořen:

1. ředitelkou školy nebo jejím pověřeným zástupcem
2. speciálním pedagogem, který je zároveň výchovným poradcem
3. metodikem prevence
4. v konkrétních případech jsou ke spolupráci vyzváni: třídní učitelé, vyučující VKO. Rodiče jsou seznamováni s působením a prací preventivního týmu školy na rodičovských schůzkách i webových stránkách školy. Je jim nabízena možnost informovat se o problémech dětí, seznámit se s prací preventivního týmu formou schůzek.

Řešení přestupku

Na začátku školního roku byli žáci i rodiče seznámeni se školním řádem. Školní řád je k dispozici na webových stránkách školy.

V případě problému je postupováno takto:

1. individuální pohovor se žákem – třídní učitel, člen preventivního týmu, vedení školy
2. spolupráce s rodinou – navržení řešení, kontakt na odborníky
3. v případě nezájmu ze strany rodiny je kontaktován OSPOD
4. v závažných případech probíhá spolupráce s Policií ČR nebo Městskou policií
5. zpětná vazba – kontrola řešení problému a výsledků řešení

Nedílnou součástí plánu školní preventivní strategie je jednotné řešení přestupků žáků v průběhu školního roku. Učitelé postupují podle směrnic ředitele školy v jednotlivých případech. Platí směrnice ředitele školy ohledně šikanování, záškoláctví a užívání návykových látek.

Závěr

Plán školní preventivní strategie vychází z podmínek školy a stávajícího stavu chování a jednání žáků. V případě nových skutečností, situací a problémů bude toto řešeno a do plánu činností zahrnuto. V průběhu roku může být plán doplněn a upraven podle aktuálních okolností.

Plán akcí pro školní rok 2019/2020

Oblastí primární nespecifické (NP) i specifické (SP) prevence na naší škole jsou aktivity pro žáky I. i II. stupně:

Slavnostní zahájení školního roku

Dětský čin

Adaptační kurzy pro žáky 6. ročníků

Šetření ke zmapování stavu v oblasti rizikového chování, spolupráce s externím lektorem

Výstava k projektu Zážitkem k porozumění

Certifikované Cambridge exam

Filmová a kulturní představení

Návštěvy výstav

Účast na sportovních soutěžích

Odborné besedy

Exkurze

Sportovní soutěž mezi třídami

Mikuláš ve škole

Umělecké soutěže

Matematicko-fyzikální soutěže a olympiády

Přírodovědné soutěže a olympiády

Jazykové soutěže a olympiády

Vzdělávací akce (besedy s odborníky)

Charitativní akce

Zahraniční zájezd

Lyžařský výcvik

Karneval

Sběr papíru

Zápis do prvních tříd

Zdravá výživa

Environmentální akce – den v ZOO, spolupráce s ekologickým centrem Sever

Valentýn

Týden bezpečnosti (týdenní projekt I. st.)

Preventivní besedy s lektorem

Cyklistický kurz

Turistický kurz

Slavnostní vyhodnocení úspěchů našich žáků

Slavnostní ukončení školního roku

Kroužky: Automodelář, Keramika, Anglický jazyk, Florbal, Fotbal, Rukodělný

Ve školní družině je rozšířena nabídka zájmové činnosti sportovní, výtvarné a umělecké v odpoledních hodinách a při ranní docházce cvičení s prvky jógy.

Tvorba nástěnek k aktuálním problémům zdravého životního stylu a sociálně patologických jevů

Školní výlety

Dostupnost vhodných knih, DVD, interaktivních vzdělávacích programů, práce s projekty této oblasti na internetu, časopisů

Krizový plán školy

Koho informovat:

- vedení školy: Ing. Horáková Radová Zuzana: 602 612 969
Mgr. Slezák Martin: 607 745 298
Mgr. Junová Eva: 602 612 851
- školní metodik prevence Mgr. Matěnová Jana
- výchovná poradkyně Mgr. Junová Eva: 602 612 851
- Policie: 158
- PPP Královéhradeckého kraje, pracoviště Trutnov: 499 813 080, info@ppprtrutnov.cz
- Záchraná služba: 155
- Linka bezpečí: 800 155 155

Bezprostřední ohrožení života

1. Poskytnout první pomoc
2. Zavolat záchranou službu: 155
3. Informovat vedení školy
4. Informovat zákonné zástupce

Postup v případě konzumace tabákových výrobků ve škole a na akcích pořádaných školou

1. V případě, že žák je přistižen při konzumaci tabákových výrobků v prostorách školy nebo na akcích pořádaných školou je nutné mu nejdříve v další konzumaci zabránit.
2. Tabákový výrobek je nutné žákovi odebrat a zajistit, aby nemohl pokračovat v další konzumaci.
3. Učitel sepíše stručný zápis o události s vyjádřením žáka a snaží se hlavně zjistit odkud, od koho tabákový výrobek má. Zápis obsahuje i případné svědky události a podpisy žáka, svědků a pedagoga. Pro zápis slouží formulář, který je na disku K – dokumenty/formuláře.
4. Zápis se uloží u metodika prevence sociálně patologických jevů – v zástupcovně, přízemí.
5. Třídní učitel nebo jiná pověřená osoba (metodik prevence) informuje zákonného zástupce žáka - telefonicky nebo osobně na písemné pozvání do školy.
6. V závažných případech, opakovaných případech informuje škola OSPOD (oddělení sociálně-právní ochrany dětí a sociální prevence MěÚ Trutnov) 499803166 podle trvalého bydliště žáka a vyčká jeho pokynů.
7. Z konzumace tabákových výrobků je třeba vyvodit sankce stanovené Školním řádem.
8. Zákonným zástupcům žáka i žákovi samému může škola nabídnout pomoc při řešení problému s kouřením. (RIAPS Trutnov 499 914 890, Pedagogicko-psychologická poradna Trutnov 499 813 080, E-mail: info@ppprtrutnov.cz)

Postup k prevenci a řešení šikany mezi žáky a postup při řešení absencí

Dle platného Školního řádu

Postup k prevenci a řešení šikany mezi žáky

Vychází z metodického pokynu MŠMT čj. 28275/2000-22

Škola má jednoznačnou odpovědnost za žáky v době vyučování a školních akcích, a to podle § 27 nařízení vlády č. 108/1994 Sb. a podle Pracovního řádu pro zaměstnance škol. Podle § 422 občanského zákoníku odpovídá škola za škodu způsobenou žákům v době vykonávání přechodného dohledu – při vyučování a v přímé souvislosti s ním. Z tohoto důvodu musí pedagog šikanování mezi žáky neprodleně řešit a každé jeho oběti poskytnout neprodleně pomoc.

Učitel nebo vychovatel, kterému je znám případ šikanování a který nepřijme v tomto ohledu žádné opatření, se vystavuje riziku trestního postihu pro neoznámení, případně nezabránění trestnímu činu.

Každý pedagogický pracovník vede žáky důsledně a systematicky k osvojování norem mezilidských vztahů založených na demokratických principech, respektujících identitu a individualitu žáka. Využívá možností osobní, společenské a morální výchovy k prevenci šikanování a prohlubuje si své znalosti a dovednosti v tomto oboru.

V případě selhání prevence a oznámení či odhalení projevů šikany postupujeme takto:

1. Upozorníme školního metodika prevence, výchovného poradce či vedení školy
2. Provedeme diskrétní rozhovor s těmi, kteří na šikanování upozornili, popřípadě s oběťmi
3. Nalezneme důvěryhodné svědky
4. Vedeme konfrontační rozhovory se svědky (nikoli mezi obětí a agresory)
5. Zajistíme ochranu obětem, ale mluvíme s nimi až jako s posledními.
6. Vedeme rozhovor s agresory.
7. Pro potrestání agresorů použijeme tato výchovná opatření s uvedením důvodu: napomenutí či důtka třídního učitele, důtka ředitelky školy, snížení známky z chování. Lze využít i převedení do jiné třídy nebo doporučit rodičům oběti i agresorů návštěvy v ambulantním oddělení střediska výchovné péče pro děti, popř. konzultace s výchovným poradcem, preventistou nebo speciálním pedagogem školy.
9. V případě, že nepomohou výchovná opatření, jednáme dále s rodiči, event. orgány činnými v sociálním, preventivním nebo trestním řízení.
10. U pokročilé šikany je nutná spolupráce s vyškolenými pracovníky pedagogicko-psychologické poradny, středisek krizové intervence – RIAPS Trutnov 499 914 890, KOMPAS
11. Při podezření, že šikanování naplnilo skutkovou podstatu přestupku nebo trestného činu, je ředitel školy nebo školského zařízení povinen oznámit tuto skutečnost Policii ČR. Školy a školská zařízení jsou povinny bez zbytečného odkladu oznámit orgánu sociálně právní ochrany skutečnosti, které ohrožují žáka (svěřence), nebo že žák (svěřenec) spáchal trestný čin, popř. opakovaně páchá přestupky.^{1[2]}

¹ [2] §6, §10 Zákona 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí.

Postup při řešení záškoláctví

Dle platného Školního řádu

Postup proti vandalismu

Dle platného Školního řádu

Postup v případě zjištěné konzumace alkoholu, omamných a psychotropních látek ve škole a na akcích pořádaných školou

Dle platného Školního řádu

Nález alkoholu ve škole

Dle platného Školního řádu

Postup v případě konzumace OPL (omamných a psychotropních látek) ve škole a na akcích pořádaných školou

Dle platného Školního řádu

Postup k prevenci krádeží

Dle platného Školního řádu

15. Program proti šikanování

- součást Preventivního programu školy
- vychází z Metodického pokyn ministra školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikanování mezi žáky škol a školských zařízení, č. j. 24246/2008-6
- program je součástí ŠVP
- na plnění a tvorbě programu se podílí všichni zaměstnanci školy
- spolupracujeme s PPP Trutnov a okresní metodičkou prevence Mgr. Mikeskovou – konzultace

Šikana je: „*když ti někdo dělá něco, co nechceš, nemáš rád – ráda. Ty jsi mu řekl - řekla, že to nemáš rád – ráda, ale on to stále opakuje!*“ (příklady projevů šikany viz příloha)

Náplň programu:

A. Rámcový program pro třídy – program je individuální pro každou třídu, sestavuje jej třídní učitel na základě znalostí konkrétní třídy. Součástí programu je:

1. práce se třídou během vyučování – výchovy, prvouka, výchova ke zdraví, rodinná výchova, občanská výchova, která je součástí ŠVP.

2. třídnické hodiny -program aktuálně zaměřen na situaci ve třídě

- 1. hra na pozornost, navození situace, atmosféry, náměty na hry k dispozici ve školní knihovně, v pracovně speciálního pedagoga, rada speciálního pedagoga, metodika prevence, výchovného poradce, příloha směrnice – sborník her.
- 2. vlastní náplň třídnické hodiny – průběh řídí třídní učitel, lze vyžádat i pomoc speciálního pedagoga, výchovného poradce, metodika prevence.
- 3. vyvození závěrů TH
- 4. vhodné zakončení – hra, obrázek, pokřik...
- možná pomoc ŠPP

TH nemusí nutně trvat vyučovací hodinu!! Je součástí běžné aktivity třídního učitele.

3. společné akce třídy – kursy, výlety, exkurze – viz plán akcí školy a třídy za školní rok

Dětem je třeba neustále připomínat: „**první si musíš pomoci sám**“ – nácvik modelových situací během TH, během vyučování: „co udělat, když...“

„**Řekl jsi, že se ti toto nelíbí, dal jsi najevo svoji nespokojenost se situací, jak, kdy, komu jsi řekl, co jsi řekl.....?**“

B. Vzdělávání učitelů – prevence šikany, odměna a trest ve školní praxi, problémový žák.

C. Směrnice ředitele školy k prevenci a řešení šikanování mezi žáky

Vychází z Metodického pokynu MŠMT čj. 28275/2000-22, Metodického pokynu MŠMT k prevenci šikanování mezi žáky školy školských zařízení č. j. 24246/2008-6

Škola má jednoznačnou odpovědnost za žáky v době vyučování a školních akcích. Škola za škodu způsobenou žákům v době vykonávání přechodného dohledu – při vyučování a v přímé souvislosti s ním. Z tohoto důvodu musí pedagog šikanování mezi žáky neprodleně řešit a každé jeho oběti poskytnout neprodleně pomoc.

Učitel nebo vychovatel, kterému je znám případ šikanování a který nepřijme v tomto ohledu žádné opatření, se vystavuje riziku trestního postihu pro neoznámení, případně nezabránění trestnímu činu.

Každý pedagogický pracovník vede žáky důsledně a systematicky k osvojování norem mezilidských vztahů založených na demokratických principech, respektujících identitu a individualitu žáka. Využívá možností osobní, společenské a morální výchovy k prevenci šikanování a prohlubuje si své znalosti a dovednosti v tomto oboru.

V případě selhání prevence a oznámení či odhalení projevů šikanování postupujeme při řešení takto:

1. Upozorníme školní metodiky prevence, výchovného poradce či vedení školy.
2. **Svoláme preventivní tým školy:** zástupce vedení školy, speciální pedagog, výchovný

- poradce, metodik prevence
3. Provedeme diskrétní rozhovor s těmi, kteří na šikanování upozornili, popřípadě s oběťmi.
 4. Nalezneme vhodné svědky.
 5. Vedeme konfrontační rozhovory se svědky (nikoli mezi obětí a agresory).
 - 6. Zajistíme ochranu obětem, ale mluvíme s nimi až jako s posledními.**
 7. Vedeme rozhovor s agresory a konfrontaci mezi nimi.
 - 8. Informujeme zákonné zástupce všech zúčastněných – nejlépe osobní pohovor**
 9. Pro potrestání agresorů použijeme tato výchovná opatření s uvedením důvodu: napomenutí či důtka třídního učitele, důtka ředitele školy, snížení známky z chování. Lze využít i převedení do jiné třídy nebo doporučit rodičům oběti i agresorů návštěvy v ambulantním oddělení střediska výchovné péče pro děti, popř. konzultace s výchovným poradcem, metodikem prevence nebo speciálním pedagogem školy.
 10. V případě, že nepomohou výchovná opatření, jednáme dále s rodiči, event. orgány činnými v sociálním, preventivním nebo trestném řízení.
 - 11. Důsledně vedeme dokumentaci – zápisy ze všech rozhovorů, podepsat účastníky**

Dojde-li k výbuchu brutálního skupinového násilí:

1. Zajistíme bezprostřední záchranu oběti a přivoláme dalšího zaměstnance školy.
2. Izolujeme agresory, abychom předešli domluvě na křivé výpovědi.
3. Nahlásíme vše okamžitě **Policii ČR** (974 539 651, 158) a **OSPOD** (499 803 161).
- 4. Věnujeme se především oběti a snažíme se ji podpořit a uklidnit.**
5. Vyšetřování vede Policie a škola informuje rodiče oběti a agresorů (nepřipustit konfrontaci).
6. Výchovná opatření: doporučíme rodičům ve spolupráci s Oddělením péče o děti dobrovolné umístění dítěte do pobytového oddělení střediska výchovné péče či dobrovolný diagnostický pobyt žáka v diagnostickém ústavu. Můžeme podat návrh k zahájení řízení o nařízení předběžného opatření či ústavní výchovy.
7. Oběti a jejím rodičům doporučíme psychoterapeutickou péči (v rámci školy popř. mimo školu).

Přílohy:

Příloha č. 1

Příklady nepřímých a přímých znaků šikanování

1. Nepřímé (varovné) znaky šikanování mohou být např.:

Žák je o přestávkách často osamocený, ostatní o něj nejeví zájem, nemá kamarády.

Při týmových sportech bývá jedinec volen do mužstva mezi posledními.

O přestávkách vyhledává blízkost učitelů.

Má-li žák promluvit před třídou, je nejistý, ustrašený.

Působí smutně, nešťastně, stísněně, mívá blízko k pláči.

Stává se uzavřeným.

Jeho školní prospěch se někdy náhle a nevysvětlitelně zhoršuje.

Jeho věci jsou poškozené nebo znečištěné, případně rozházené.

Zašpiněný nebo poškozený oděv.

Stále postrádá nějaké své věci.

Odmítá vysvětlit poškození a ztráty věcí nebo používá nepravděpodobné výmluvy.

Mění svoji pravidelnou cestu do školy a ze školy.

Začíná vyhledávat důvody pro absenci ve škole.

Odřeniny, modřiny, škrábance nebo řezné rány, které nedovede uspokojivě vysvětlit.

(Zejména je třeba věnovat pozornost mladším žákům nově zařazeným do třídy, neboť přízpusobovací konflikty nejsou vzácností!)

2. Přímé znaky šikanování mohou být např.:

Posměšné poznámky na adresu žáka, pokořující přezdívka, nadávky, ponižování, hrubé žerty na jeho účet. Rozhodujícím kritériem je, do jaké míry je daný žák konkrétní přezdívkou nebo „legrací“ zranitelný.

Kritika žáka, výtky na jeho adresu, zejména pronášené nepřátelským až nenávislným, nebo pohrdavým tónem.

Nátlak na žáka, aby dával věcné nebo peněžní dary šikanujícímu nebo za něj platil.

Příkazy, které žák dostává od jiných spolužáků, zejména pronášené panovačným tónem, a skutečnost, že se jim podřizuje.

Nátlak na žáka k vykonávání nemorálních až trestných činů či k spoluúčasti na nich.

Honění, strkání, šťouchání, rány, kopání, které třeba nejsou zvlášť silné, ale je nápadné, že je oběť neoplácí.

Rvačky, v nichž jeden z účastníků je zřetelně slabší a snaží se uniknout.

3. Rodiče žáků se doporučuje upozornit zejména na to, aby si všímali těchto možných příznaků šikanování:

Za dítětem nepřicházejí domů spolužáci nebo jiní kamarádi.

Dítě nemá kamaráda, s nímž by trávil volný čas, s nímž by se telefonovalo apod.

Dítě není zváno na návštěvu k jiným dětem.

Nechuť jít ráno do školy (zvláště když dříve mělo dítě školu rádo). Dítě odkládá odchod z domova,

případně je na něm možno při bedlivější pozornosti pozorovat strach. Ztráta chuti k jídlu.

Dítě nechodí do školy a ze školy nejkratší cestou, případně střídá různé cesty, prosí o dovoz či odvoz

autem.

Dítě chodí domů ze školy hladové (agresoři mu berou svačinu nebo peníze na svačinu).

Usíná s pláčem, má neklidný spánek, křičí ze snu, např. „Nechte mě!“

Dítě ztrácí zájem o učení a schopnost soustředit se na ně.

Dítě bývá doma smutné či apatické nebo se objeví výkyvy nálad, zmínky o možné sebevraždě. Odmítá

svěřit se s tím, co je trápí.

Dítě žádá o peníze, přičemž udává nevěrohodné důvody (například opakovaně říká, že je ztratilo),

případně doma krade peníze.

Dítě nápadně často hlásí ztrátu osobních věcí.

Dítě je neobvykle, nečekaně agresivní k sourozencům nebo jiným dětem, možná projevuje i zlobu vůči rodičům.

Dítě si stěžuje na neurčité bolesti břicha nebo hlavy, možná ráno zvrací, snaží se zůstat doma. Své

zdravotní obtíže může přehánět, případně i simulovat (manipulace s teploměrem apod.)

Dítě se vyhýbá docházce do školy.

Dítě se zdržuje doma víc, než mělo ve zvyku.

Stádia šikanování

Motto: Školní šikanování je nemoc skupinové demokracie a má svůj zákonitý vnitřní vývoj.

První stadium se v podstatě odehrává v jakékoliv skupině. Všude je někdo neoblíbený nebo nevlivný, na jehož úkor je prima si dělat „legrácky“. Pak to ale jde dál, skupina si najde jakéhosi otloukánka. Třetí stadium už je klíčové. Vydělí se jádro útočníků a systematicky začne šikanovat nejvhodnější oběti. Do této chvíle lze věci jasně řešit. Následně ale dojde k bodu zlomu, kdy se šikanování stane nepsaným zákonem i pro opravdu slušné děti a celá skupina se stává krutou. V pátém stadiu – totalitě – se stane šikanování skupinovým programem.

Michal Kolář

První stadium: Zrod ostrakismu

Jde o mírné, převážně psychické formy násilí, kdy se okrajový člen skupiny necítí dobře. Je neoblíben a není uznáván. Ostatní ho více či méně odmítají, nebaví se s ním, pomlouvají ho, sprádají proti němu intriky, dělají na jeho účet „drobné“ legrácky apod. Tato situace je již zárodečnou podobou šikanování a obsahuje riziko dalšího negativního vývoje.

Druhé stadium: Fyzická agrese a přitvrzování manipulace

V zátěžových situacích, kdy ve skupině stoupá napětí, začnou ostrakizovaní žáci sloužit jako hromosvod. Spolužáci si na nich odreagovávají nepříjemné pocity například z očekávané těžké písemné práce, z konfliktu s učitelem nebo prostě jen z toho, že chození do školy je obtěžuje. Manipulace se přitvrzuje a objevuje se zprvu ponejvíce subtilní fyzická agrese.

Třetí stadium (klíčový moment): Vytvoření jádra

Vytváří se skupina agresorů, úderné jádro. Tito šířitelé „viru“ začnou spolupracovat a systematicky, nikoliv již pouze náhodně, šikanovat nejvhodnější oběti. V počátku se stávají jejich oběťmi ti, kteří jsou už osvědčeným objektem ostrakizování. Jde o žáky, kteří jsou v hierarchii nejnižší, tedy ti „slabí“.

Čtvrté stádium: Většina přijímá normy

Normy agresorů jsou přijaty většinou a stanou se nepsaným zákonem. V této době získává neformální tlak ke konformitě novou dynamiku a málokdo se mu dokáže postavit. U členů „virem“ přemožené skupiny dochází k vytvoření jakési alternativní identity, která je zcela poplatná vůdcům. I mírní a ukáznění žáci se začnou chovat krutě – aktivně se účastní týrání spolužáka a prožívají při tom uspokojení.

Páté stádium: Totalita neboli dokonalá šikana

Násilí jako normu přijímají všichni členové třídy. Šikanování se stává skupinovým programem. Obrazně řečeno nastává éra „vykořisťování“. Žáci jsou rozděleni na dvě sorty lidí, které jsem pro přehlednost označil jako „otrokáře“ a „otroky“. Jedni mají všechna práva, ti druzí nemají práva žádná.

Stadia šikanování podle Michala Koláře, 1990, 1996, 1997, 2000 aj.

Příloha č. 3

Doporučená literatura z oblasti školního šikanování

Kolář, M. (2001, 2005). Bolest šikanování. Praha: Portál.

Kolář, M. (1997, 2000). Skrytý svět šikanování ve školách. Praha: Portál.

Kolář, M. (2005). Školní násilí a šikanování. Ostrava: CIT, Ostravská univerzita.

Kolář, M. (Ed.) (2004). Školní šikanování. Sborník z první celostátní konference konané v Olomouci na PF UP 30.3.

Kolář, M. (2003). Specifický program proti šikanování a násilí ve školách a školských zařízeních. Praha: MŠMT ČR.

Parry, J., Carrington, G. (1997). Čelíme šikanování: sborník metod. Praha, IPPP.

Říčan, P. (1995). Agresivita a šikana mezi dětmi: jak dát dětem ve škole pocit bezpečí. Praha: Portál.

Časopisy

Kolář, M. (2007). Český školský program proti šikanování. Perspektivy. In: Sociálna prevencia. Bratislava: Národné osvetové centrum.

Kolář, M. (2007). Český školní program proti šikanování. Právo a rodina č.3/2007

Kolář, M. (2006). Jak na šikanu? Psychologie dnes 2 (12), 16-18

Kolář, M. (2005). Devět kroků při řešení počáteční šikany aneb pedagogická chirurgie. Prevence 7 (2), 3-7.

Kolář, M. (1998). Soudce Lynch na českých školách? Vyšetřování a léčba specifických typů šikan; in Sborník „Prevence šikanování ve školách“, Institut pedagogicko-psychologického poradenství ČR, Praha.

Příloha č. 4

Příklady šikanování

1. Případ: Zpověď oběti počátečního stadia šikanování (doslovný přepis)

- Nadávaj mi
- dělaj mi naschvály
- maj na mne poznámky, když přijdu po nemoci
- rejpať do mne
- když se učitel rozhoduje koho vyzkoušet tak mu poraděj mne

- když nejsem ve škole říkají učitelům, co není pravda
- když něco provedou, snaží se to svalit na mne
- když se učitel zeptá jestli někdo má tahák, hned se všichni ozvou, že mám já
vo hodině, když písemka, tak zničeho nic se ozve abych neopisoval
všichni mají strašnou radost když dostanu špatnou známku
když jsem služba, tak všichni udělají ve třídě nepořádek
nepouští mne mezi sebe když si povídají
když si řeknu o sešit tak řeknou, že ho nemají dopsané a pak ho pučej někomu jinému
ve frontě na oběd mne předbíhají
když je ve třídě smrad tak hned řeknou že jsem si prd
povyšují se nade mne
Nic mi nepučej
když něco udělám, hned to všem řeknou
plivnou mi na židli a na všechny ostatní, abych si nemohl najít jinou
na výtvarce si ode mne vezmou štětec a nic mi neřeknou a mají z toho strašnou srandu,
když ho hledám
když v maticce někdo počítá na tabuli, tak mu raději a řeknou mu i výsledky. Ale mně
ne. Když už mi poraděj, tak špatně
někdy mi tašku zamknou do skříně a říkají že od ní nemají klíč
když se učitel zeptá kdo chybí tak místo mého jména řeknou nějakou nadávkou

2. Případ: „ Premiantka třídy“ – za určitých okolností se může stát obětí šikany kterékoliv dítě.

Půvabná třináctiletá dívka, premiantka třídy závodně hrající tenis, se stala terčem kritiky a nemilosti skupiny spolužáků. Nedokázala se zapojit do společné zábavy, snad působila poněkud křečovitě a byla příliš orientována na výkon. To však neopravňovalo zdatného a oblíbeného chlapce, aby jí dlouhodobě fyzicky ubližoval.

Jelikož ale ona byla zdatná a odvážná dívka, pokoušela se mu někdy postavit a vrátit mu způsobené příkoří, ovšem proti jeho brutalitě neměla šanci. Schytlala od něj tvrdé rány a kopance. Nikdo se jí nezastal. Po takovém střetu často plakala. Rodiče a učitelé se nikdy o jejím trápení nedověděli. Obětí agresivity tohoto „gentlemana“ se krátkodobě staly dvě další dívky s výborným prospěchem.

Po příchodu nového žáka, který byl jednoznačně nejsilnější a přitom povahově mírný a jemný, násilí zmíněného chlapce ustalo.

Je zajímavé, že dívka, která se mi s tímto příběhem svěřila a kvůli níž jsem navázal spolupráci s mimořádně obětavou výchovnou poradkyní, si po delší době téměř na nic nevzpomněla. Její bolestivé vzpomínky byly vytěsněny mimo vědomou oblast.

Kolář M. (2005) Bolest šikanování. Praha: Portál, 2005

Co je to šikanování?

Za šikanování se považuje to, když jeden nebo více žáků úmyslně, většinou opakovaně ubližuje druhým. Znamená to, že ti někdo, komu se nemůžeš ubránit, dělá, co ti je nepříjemné, co tě ponižuje, nebo to prostě bolí. Strká do tebe, nadává ti, schovává ti věci. Ale může ti znepríjemňovat život i jinak. Pomlouvá tě, intrikuje proti tobě, navádí spolužáky, aby s tebou nemluvili a nevšímali si tě.

Později se otravování života stupňuje a zdokonaluje. Nastupuje fyzické násilí (bití, krádeže a poškozování věcí). Šikanování je vážná věc a v řadě případů bývá trestným činem.

Proč bývá člověk šikanován?

Není to proto, že by byl špatný, nebo proto, že by si to nějak zasloužil. Chyba není v něm, ale ve špatných vztazích mezi některými spolužáky. Převládá v nich bezohlednost a násilí.

Jak se můžeš bránit?

Když se ptali jednoho zoufalého žáka, proč o svém trápení neřekl rodičům, odpověděl: „Já nevím, když přijdu domů, tak se na to snažím nemyslet. A doufám, že už to bude lepší.“ Myslet si, že to bude lepší, je omyl. Nikomu nic neříct, je strkání hlavy do písku, které situaci jenom zhoršuje. Nevzdávej to a udělej následující:

Obrat' se na učitele, kterému důvěřuješ. Může ti skutečně pomoci, bude ti věřit a neprozradí tě.

Svěř se svým rodičům.

V případě, že nenajdeš odvahu říct to ani svým rodičům, zavolej na pražskou Linku bezpečí, telefon 116 111. Bezplatně můžeš telefonovat z celé republiky. Nepotřebuješ k tomu peníze ani telefonní kartu. Tito lidé ti budou věřit, protože nejsi sám, komu se něco podobného děje.

V Trutnově 10. října 2019